



اظهارنظر کارشناسی درباره: طرح اصلاح ماده (۱۸۲) قانون آیین نامه داخلی مجلس



بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۲۰۹۴۷
کد موضوعی: ۲۳۰

دوره دوازدهم - سال دوم
شماره ثبت: ۲۹۹
تاریخ انتشار:
۱۴۰۴/۶/۹

عنوان گزارش:

اظهارنظر کارشناسی درباره: طرح اصلاح ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس

نوع گزارش: طرح/لایحه راهبردی نظارتی پیش‌نویس قانونی

نام دفتر:

مطالعات بخش عمومی

تهیه و تدوین کنندگان:

محمد مهدی جعفری، مرتضی کیانی (گروه بودجه)

مدیر مطالعه:

مرتضی کیانی

ناظران علمی:

سید عباس پرهیزکاری، مهدی عبدالملکی

اظهارنظر کنندگان:

محمدبرزگر خسروی، روح‌الله مکارم شیرازی

گرافیک و صفحه‌آرایی:

سمیرا صادقی عسکری

ویراستار ادبی:

زهره عطاردی

واژه‌های کلیدی:

۱. لایحه بودجه
۲. فرایند بودجه
۳. احکام بودجه



تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۴/۰۶/۰۱



فهرست مطالب

چکیده.....	۶
خلاصه مدیریتی.....	۷
۱. مقدمه.....	۸
۲. پیشینه.....	۹
۲-۱. سوابق مطالعاتی در مرکز.....	۹
۲-۲. سوابق تقنینی به همراه آسیب شناسی.....	۹
۳. فرایند فعلی رسیدگی به لایحه بودجه.....	۱۰
۴. ساختار مصوبه کمیسیون.....	۱۱
۵. نقاط قوت و ضعف طرح و پیشنهادهای اصلاحی.....	۱۲
۶. امکان سنجی حذف احکام از لایحه بودجه.....	۱۵
۷. جمع بندی و نتیجه گیری.....	۲۰
۸. پیوست.....	۲۴
منابع و مأخذ.....	۲۶

فهرست جداول

جدول ۱. تحلیل پیشینه پژوهشی.....	۹
جدول ۲. تحلیل پیشینه تقنینی.....	۹
جدول ۳. نمونه احکامی که برای اجرای تکالیف برنامه هفتم در قانون بودجه ۱۴۰۴ است، اما امکان اجرایی سازی آنها بدون حکم و یا صرفاً با درج ارقام در جداول وجود داشته است.....	۱۶
جدول ۴. نمونه احکامی که برای تسهیل اجرای بودجه در قانون بودجه ۱۴۰۴ درج شده است.....	۱۷
جدول ۵. نمونه احکامی که به دلیل ضعف قانون دائمی در قانون بودجه ۱۴۰۴ اصلاح شده است.....	۱۸
جدول ۶. نمونه احکامی که قانون برنامه هفتم یا قوانین دائمی را در قانون بودجه ۱۴۰۴ تغییر می دهد.....	۱۹
جدول ۷. احکام در لایحه بودجه در کشورهای منتخب.....	۱۹



اظهار نظر کارشناسی درباره:

طرح اصلاح ماده (۱۸۲) قانون آیین نامه داخلی مجلس

چکیده



فرایند بررسی بودجه سالیانه کشور در مجلس شورای اسلامی طی سال‌های اخیر با چالش‌هایی همچون تغییرات معتدابه سقف بودجه و عدم جلوگیری از درج منابع غیر واقعی، درج احکام غیر بودجه‌ای و همچنین تمرکز بر جزئیات مواجه بوده است. ماده (۱۸۲) آیین نامه داخلی مجلس با هدف رفع این مشکلات در سال ۱۴۰۱ اصلاح شد و سازوکار «بودجه‌ریزی دومرحله‌ای» را پیش‌بینی کرد. با وجود مزایای آن، تجربه عملی دو سال اخیر نشان داد که این فرایند موجب طولانی شدن زمان بررسی، تضعیف جامعیت تصمیم‌گیری نمایندگان و تداوم درج احکام غیر بودجه‌ای در قوانین بودجه می‌شود. طرح اصلاح جدید ماده (۱۸۲) با رویکرد «یک‌مرحله‌ای شدن» بررسی بودجه و حذف احکام غیر ضروری تدوین شده است. در مصوبه کمیسیون آیین نامه داخلی مجلس که در این گزارش مورد بررسی قرار گرفته است، دولت موظف می‌شود لایحه بودجه را صرفاً در قالب جداول ارائه کند و موارد مرتبط با احکام دائمی یا سیاست‌های مالیاتی از مسیرهای قانونی دیگر پیگیری شود. هدف اصلی این اصلاحیه، تسریع در فرایند تصویب بودجه، ارتقای شفافیت و تمرکز بیشتر مجلس بر جداول منابع و مصارف عمومی است. بررسی تطبیقی با سایر کشورها نیز نشان می‌دهد که دو الگو برای درج احکام در قوانین بودجه وجود دارد؛ برخی کشورها صرفاً بودجه را در قالب جداول تصویب می‌کنند و احکام را در قوانین مالیاتی یا لوایح جداگانه دنبال می‌نمایند. از این منظر، طرح حاضر در راستای تقویت کارآمدی فرایند قانونگذاری و انضباط مالی ارزیابی می‌شود. با این حال، چالش‌هایی همچون، عدم تعیین تکلیف محدوده اختیارات مجلس در تصویب بودجه سنواتی که در بند «۷» سیاست‌های کلی قانونگذاری به آن اشاره شده است، وجود خلأهای قانونی و نیاز به تعیین تکلیف احکام تکرار شونده بودجه‌های سنواتی، ضرورت اصلاحات طرح حاضر را نشان می‌دهد. بنابراین، کلیات مصوبه کمیسیون مشروط به اصلاحات مورد پذیرش است.



مسئله اصلی

فرایند رسیدگی به بودجه در مجلس با مشکلاتی از جمله طولانی شدن فرایند بررسی، درج مکرر احکام غیر بودجه‌ای، عدم تمرکز کافی بر سقف منابع و مصارف و محدود بودن نقش کمیسیون‌های تخصصی روبه‌رو است. این کاستی‌ها موجب کاهش کارآمدی مجلس در تصویب بودجه می‌شود. مصوبه کمیسیون آیین نامه داخلی در خصوص اصلاح ماده (۱۸۲) قانون آیین نامه داخلی مجلس در صدد آن است که با یک مرحله‌ای شدن بودجه زمان رسیدگی به بودجه را کوتاه‌تر کند. همچنین مبنای اصلی ارائه بودجه صرفاً بر اساس جداول بوده و احکام بسیار محدود خواهد بود.

نقاط قوت و ضعف طرح

طرح اصلاحی جدید با یک مرحله‌ای کردن بررسی بودجه و حذف احکام زائد، می‌کوشد شفافیت و سرعت را افزایش دهد. البته طرح با ابهاماتی در خصوص چارچوب درج احکام همراه بوده و مشخص نیست دقیقاً چه احکامی قابل تصویب در قانون بودجه است. گفتنی است؛ با توجه به اینکه در طرح پیشنهادی مهلت ارسال لایحه بودجه به مجلس دو ماه به تعویق افتاده است، در صورت امکان درج و تصویب احکام به سیاق سابق، رسیدگی به لایحه بودجه تا پایان سال بعید به نظر می‌رسد. علاوه بر این، تعیین محدوده اختیار مجلس در تصویب ساختار و مفاد بودجه سالیانه کل کشور (پیش‌بینی درآمدها، هدف‌گذاری‌ها، موارد هزینه و ...) با تصویب قانون لازم و اصلاح آیین نامه داخلی مجلس در بند «۷» سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری مطرح شده که این اصلاحیه به آن نپرداخته است.

پیشنهاد‌های مرکز پژوهش‌ها

اجرای موفق طرح مستلزم اصلاحات تکمیلی است؛ از جمله تعیین تکلیف احکامی که تاکنون در بودجه‌های سنواتی تکرار شده‌اند، رفع ابهام در خصوص احکامی که قابلیت درج و تصویب در بودجه دارند و اصلاح زمان بندی‌ها و مواعید ارسال و رسیدگی به بودجه متناسب با ساختار بودجه و فرایند بررسی آن در مجلس. همچنین لازم است؛ سازو کاری برای پرهیز از خلأهای قانونی طراحی شود تا اجرای بودجه توسط دولت دچار وقفه نشود.

۱. مقدمه

به رغم مزایایی مانند تثبیت سقف بودجه و ارائه جداول بودجه به صحن مجلس که در فرایند فعلی رسیدگی به لایحه بودجه دیده شده؛ فرایند بررسی بودجه در مجلس با اشکالاتی همراه است. با توجه به اینکه لایحه بودجه اول آبان به مجلس ارسال شده و بررسی آن تا انتهای سال به طول می‌انجامد، زمان قابل توجهی از نمایندگان مجلس در کمیسیون‌های تخصصی، کمیسیون تلفیق و حتی صحن علنی به بررسی تبصره‌های لایحه بودجه اختصاص یافته و در عمل تصمیم‌گیری کلان درباره نحوه توزیع اعتبارات که بخش اصلی بودجه است در حاشیه قرار می‌گیرد. از سوی دیگر، زمان رسیدگی به لایحه بودجه طولانی است و هر ساله از ابتدای آبان تا انتهای سال - گاهی تا بعد از پایان سال - کمیسیون تلفیق و صحن مجلس مشغول بررسی لایحه بودجه و رفع ایرادات شورای نگهبان و هیئت عالی نظارت بر سیاست‌های کلی نظام است. این موارد از دغدغه‌های اصلی اصلاح ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس بوده که به فرایند رسیدگی به بودجه در مجلس می‌پردازد.

بررسی تجربه بین‌المللی در حوزه بودجه‌ریزی نشان می‌دهد که یکی از وظایف اصلی مجلس در حوزه بودجه حراست از کسری بودجه و جلوگیری از بی‌انضباطی مالی دولت است. این مهم به دلیل اشتغال مجلس به جزئیات و تبصره‌ها در رویه کنونی تا اندازه‌ای مغفول واقع شده است. در راستای بهبود این وظیفه در مجلس لازم است تا به ارزیابی منابع بودجه عمومی برای جلوگیری از تعریف منابع غیرواقعی توجه بیشتری شود.

در رویه کنونی رسیدگی به بودجه در مجلس کمیسیون‌های تخصصی نقش کم‌رنگی در بررسی بودجه و برنامه‌های دولت و نظارت بر عملکرد آنها در حوزه تخصصی خود دارند؛ در حالی که تجربه بین‌المللی بر تقویت نقش کمیسیون‌های تخصصی در بودجه حوزه مربوطه تأکید دارد. کمیسیون‌های تخصصی به دلیل آنکه شناخت بهتری از حوزه مربوطه دارند می‌توانند ارزیابی بهتری از عملکرد دولت در حوزه و برنامه‌های پیشنهادی داشته باشند. البته تقویت بودجه‌ریزی برنامه‌محور نیز یکی از ملازمات این اصلاح است. در بودجه‌ریزی برنامه‌محور برخلاف بودجه‌ریزی دستگاه‌محور (ساختار کنونی)، اعتبارات به برنامه‌ها تعلق می‌گیرد و مسئولیت هر برنامه ممکن است به یک یا چند دستگاه واگذار شود. برنامه‌ها در حد امکان باید دارای اهداف و شاخص‌های معینی باشند تا امکان ارزیابی عملکرد و بازخوردگیری از آن جهت بودجه‌ریزی سال‌های آینده فراهم شود.

به منظور تصمیم‌گیری بهتر نمایندگان مجلس، دامنه اطلاعات دسترس مجلس در حوزه بودجه باید افزایش یابد. این اطلاعات در حال حاضر به صورت غیرمنسجم و بدون امکان رصد مستمر و گاهی ناقص در اختیار مجلس شورای اسلامی قرار می‌گیرد. یکی دیگر از مشکلات نظام بودجه‌ریزی کنونی اختیارات زیاد دولت و سازمان برنامه و بودجه از طریق ساز و کار تخصیص در اجرای بودجه است که در واقع شأن مجلس و قانون مصوب بودجه را خدشه‌دار می‌کند. به جهت تقویت نقش مجلس در مالیه عمومی و افزایش قدرت نظارت نمایندگان، باید اختیارات دولت در تخصیص محدود شود. در تجربه بین‌المللی نیز در بسیاری از کشورها دولت در تخصیص اعتبار مجوز جابه‌جایی بسیار محدود یا حتی صفر نسبت به قانون مصوب بودجه را دارد. در کنار اصلاح قوانین دائمی مرتبط از جمله قانون برنامه و بودجه مصوب ۱۳۵۱، یکی از راهکارهای محدودسازی این تخصیص، طراحی مناسب فرایند بررسی بودجه‌های سنواتی در مجلس به منظور برآورد واقعی و دقیق منابع و مصارف در بودجه‌های سنواتی است.

در ادامه پس از تبیین ساختار اصلی مصوبه کمیسیون و برشمردن نکات قوت آن، پیشنهادهای مرکز پژوهش‌های مجلس با هدف بهبود عملکرد بررسی و نظارت مجلس بر بودجه ارائه می‌شود.



۲-۱. سوابق مطالعاتی در مرکز

مرور سوابق پژوهشی نشان می‌دهد که مرکز پژوهش‌ها در سال‌های اخیر به صورت مستمر موضوعات مرتبط با اصلاح فرایندهای تقنینی را به خصوص در حوزه بودجه مورد بررسی قرار داده است. گزارش‌هایی همچون تحلیل تجربه «بودجه ریزی دومرحله‌ای» در جریان تصویب قانون بودجه سال ۱۴۰۳ یا ارزیابی کارشناسی طرح‌های اصلاح آیین نامه داخلی مجلس، بیانگر تمرکز بر ارتقای کارآمدی و شفافیت سازوکارهای قانونگذاری است. این مجموعه مطالعات، علاوه بر تبیین ابعاد نظری و تطبیقی، مبنایی علمی برای تصمیم‌گیری قانونگذاران فراهم کرده است.

جدول ۱. تحلیل پیشینه پژوهشی [۱]، [۲]، [۳]

ردیف	عنوان گزارش	سال انتشار	شماره مسلسل	نام دفتر / سازمان / نهاد
۱	بررسی تجربه بودجه ریزی دومرحله‌ای در تصویب قانون بودجه ۱۴۰۳	۱۴۰۳	۲۰۰۸۱	دفتر مطالعات بخش عمومی
۲	اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح الحاق یک تبصره به ماده (۱۸۲) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی»	۱۴۰۱	۱۸۴۷۵-۱	دفتر مطالعات حقوقی
۳	اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح اصلاح موادی از قانون آیین نامه داخلی مجلس» (ویرایش دوم)	۱۴۰۰	۱۷۹۶۳	دفتر مطالعات حقوقی

۲-۲. سوابق تقنینی به همراه آسیب شناسی

در حوزه سوابق تقنینی نیز بررسی‌ها حاکی از آن است که اصلاحات متعددی در آیین نامه داخلی مجلس با هدف بهبود فرایند بررسی و تصویب قوانین، به ویژه در حوزه بودجه، صورت گرفته است. نمونه بارز این اصلاحات، تغییر ماده‌های (۱۸۰) و (۱۸۲) آیین نامه داخلی در سال ۱۴۰۱ است که به دومرحله‌ای شدن فرایند تصویب بودجه منجر شد. تحلیل نقاط قوت و ضعف این اصلاحات و ارزیابی پیامدهای اجرایی آنها، امکان آسیب شناسی دقیق تر و طراحی پیشنهادها را بهبود می‌دهد. چنین بررسی‌هایی به قانونگذاران کمک می‌کند تا در اصلاحات آتی، ضمن بهره‌گیری از تجربیات گذشته، از تکرار کاستی‌ها جلوگیری کرده و مسیر ارتقای نظام تقنین و بودجه ریزی را هموارتر سازند.

پیش از دومرحله‌ای شدن بودجه، آیین نامه داخلی ناظر به دوشوری بودن بررسی بودجه اصلاح شده بود که این سازوکار در طرح پیشنهادی حاضر نیز همچنان حفظ شده است. سابق بر اینکه بودجه دوشوری شود، ابتدا کمیسیون تلفیق بودجه زمان قابل توجهی برای رسیدگی به لایحه بودجه و تهیه گزارش به صحن علنی مجلس صرف می‌کرد. پس از آن، در صحن مجلس کلیات گزارش کمیسیون تلفیق به رأی گذاشته می‌شد و در صورت رد کلیات بودجه زمان زیادی از دست می‌رفت. همچنین در خصوص اینکه باری کلیات بودجه به دولت بازگردانده شود یا کمیسیون تلفیق ابهاماتی وجود داشت و رویه واحدی شکل نگرفته بود. لازم به ذکر است؛ دوشوری شدن بررسی بودجه به رفع این ایرادات کمک کرد.

جدول ۲. تحلیل پیشینه تقنینی [۱]

ردیف	نام سند (قانون/.../تصویب نامه...)	مرجع تصویب	تاریخ تصویب	شماره ماده/صفحه	نکات برجسته/ نقاط ضعف و قوت/ پیامدهای اجرا
۱	قانون اصلاح ماده‌های (۱۸۰) و (۱۸۲) آیین نامه داخلی مجلس	مجلس شورای اسلامی	۱۴۰۱/۱۰/۱۴	ماده واحد	دومرحله‌ای شدن فرایند بودجه
۲	قانون اصلاح ماده (۱۸۲) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی	مجلس شورای اسلامی	۱۴۰۰/۱۰/۵	ماده واحد	دوشوری شدن بررسی بودجه



۳. فرایند فعلی رسیدگی به لایحه بودجه



در حال حاضر مطابق ماده (۱۸۲) آیین‌نامه داخلی مجلس (مصوب ۱۴۰۱/۱۰/۱۴)، لایحه بودجه دولت باید در دو بخش ارسال شده و در دو مرحله در مجلس به آن رسیدگی شود. بخش نخست احکام مورد نیاز برای اجرای بودجه کل کشور و همچنین جداول کلیات بودجه را شامل شده و در بخش دوم جزئیات تفصیلی جداول بودجه ارائه می‌شود. علاوه بر آن، با توجه به دومرحله‌ای بودن بودجه و نیاز به صرف زمان بیشتر برای رسیدگی به آن، مهلت ارسال لایحه بودجه تا اول آبان ماه است. گفتنی است؛ در این ساختار، پس از تصویب بخش اول در صحن مجلس، مصوبات به شورای نگهبان و هیئت عالی نظارت بر سیاست‌های کلی نظام ارسال شده و پس از رفع ایرادات، ابهامات و مغایرت‌های اعلامی توسط شورای نگهبان^۱ به دولت ابلاغ می‌شود. دولت موظف است؛ براساس مصوبات ابلاغی جداول بودجه را تهیه کرده و به مجلس ارسال کند. جداول نیز مجدد پس از تصویب در صحن مجلس، توسط شورای نگهبان و هیئت عالی نظارت بر سیاست‌های کلی نظام بررسی شده و پس از رفع ایرادات و ابهامات به قانون بودجه تبدیل می‌شود.

در فرایند فعلی که در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ تجربه شد، بخش اول لایحه بودجه شامل احکام و ارقام اصلی و کلان بودجه است که نمای کلی، فروض محاسباتی و سقف منابع و مصارف دولت را مشخص می‌کند. در بخش دوم لایحه بودجه، جداول تفصیلی و جزئیات آنچه در مرحله اول ارائه شده، با لحاظ تغییرات انجام شده در مجلس، توسط دولت تهیه شده و به مجلس ارسال می‌شود. در این سازوکار، مجلس هنگام رسیدگی به جزئیات بودجه در مرحله دوم نمی‌تواند سقف بودجه، ارقام کلان و به‌طور کلی مصوبات بخش اول بودجه را تغییر دهد. می‌توان گفت تا حدودی تکلیف بند «۷» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری مبنی بر «تعیین محدوده اختیار مجلس در تصویب ساختار و مفاد بودجه سالیانه کل کشور، (پیش‌بینی درآمدها، هدف‌گذاری‌ها، موارد هزینه و...) با تصویب قانون لازم‌الاصلاح آیین‌نامه داخلی مجلس» در فرایند فعلی تحقق یافته است. هدف از طراحی و تصویب چنین فرایندی در تهیه و رسیدگی به لوایح بودجه این بود که اولاً، تعیین مصارف دولت در حوزه‌های مختلف باید مقید به حدود امکانات و منابع قابل تأمین دولت باشد. بر این اساس، ضروری است قبل از ایجاد هزینه‌ها ابتدا سقف منابع دولت تعیین شود و سپس بر مبنای آن در خصوص توزیع مصارف تصمیم‌گیری شود. تصویب و تثبیت سقف بودجه در مرحله اول انگیزه‌های مختلف برای ایجاد منابع موهومی با هزینه‌های متصلب را تا حدی کاهش می‌دهد.

ثانیاً، ماده (۱۸۲) آیین‌نامه داخلی تصریح می‌کند که احکام مندرج در لایحه بودجه باید واجد «ماهیت بودجه‌ای» باشند. تغییر احکام دائمی و حتی قوانین بالادستی مانند برنامه‌های توسعه، در قوانین بودجه سالیانه به رویه ناصوابی تبدیل شده که نظام قانونگذاری را دچار آسیب کرده است. با توجه به ماهیت یک‌ساله قوانین بودجه تنها باید احکامی در لایحه بودجه درج شوند که شامل مفادی جهت تعیین درآمدها و هزینه‌های دولت در سال مورد نظر باشد؛ بنابراین باید از قانونگذاری جدید یا اصلاح قوانین دائمی اجتناب کرد.

ثالثاً، در فرایند فعلی، فرصت نمایندگان برای بررسی دقیق جزئیات جداول بودجه به میزان قابل توجهی افزایش یافته است. فرایند تصویب ارقام بودجه به دلیل بررسی در صحن علنی مجلس، شفافیت بیشتری یافته و از تغییر غیرشفاف ارقام بودجه که بعضاً سابقه داشته، جلوگیری می‌کند. متن ماده (۱۸۲) آیین‌نامه داخلی مجلس مقرر می‌دارد لایحه بودجه سالیانه کشور در دو بخش به ترتیب زیر به مجلس تقدیم شود:

الف) ماده واحده مشتمل بر:

۱. احکام مورد نیاز برای اجرای بودجه کل کشور،
۲. سقف منابع بودجه عمومی دولت به تفکیک درآمدها و واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی و اجزای اصلی آنها از جمله: مالیات و حقوق و عوارض گمرکی، درآمد ناشی از فروش کالا، خدمات و حقوق مالکانه، منابع حاصل از فروش نفت، گاز، میعانات گازی و فرآورده‌های

۱. در بسیاری از مواقع رفع ایرادات شورای نگهبان و هیئت عالی نظارت، نیازمند چندبار رفت و برگشت لایحه بودجه بین مجلس و نهادهای مذکور بوده و این امر مستلزم صرف زمان قابل توجهی است.



نفتی و گازی، منابع حاصل از واگذاری سهام، سهم‌الشرکه و اموال دولت و واگذاری اوراق مالی اسلامی،

۳ ترازهای عملیاتی، سرمایه‌های و مالی بودجه عمومی دولت،

۴ فروش بر آورد منابع و مصارف بودجه.

دولت موظف است این بخش را حداکثر تا اول آبان ماه هر سال به مجلس تقدیم کند. فقط احکامی قابل درج در ماده واحده است، که اثر مستقیم بر منابع یا مصارف بودجه دارد، یا برای تأمین مالی بخشی از وظایف قانونی دولت از جمله گسترش سرمایه‌گذاری، حمایت از اشتغال و ازدواج، ترویج فرزندآوری و تأمین مسکن نیازمندان از محل‌هایی غیر از بودجه عمومی دولت، در نظر گرفته شده باشد.

ب) جداول تفصیلی مشتمل بر ارقام بودجه:

دولت موظف است حداکثر ۱۰ روز از زمان ابلاغ بخش اول قانون بودجه، با رعایت احکام و سقف‌های مصوب موضوع بند «الف» این ماده، جداول تفصیلی بودجه را به مجلس ارسال کند. سنج‌های ارزیابی برنامه‌های قوه مقننه، قوه قضائیه، وزارتخانه‌ها و سایر سازمان‌ها و نهادها باید ضمیمه جداول تفصیلی باشد.

در ادامه، ساختار مصوبه کمیسیون آیین‌نامه داخلی مجلس تشریح و تغییرات ناشی از تصویب آن در فرایند بررسی و رسیدگی به لایحه بودجه تحلیل می‌شود.

۴. ساختار مصوبه کمیسیون



در این بخش به معرفی ساختار مصوبه کمیسیون آیین‌نامه داخلی در خصوص طرح اصلاح ماده (۱۸۲) آیین‌نامه داخلی مجلس پرداخته می‌شود. این مصوبه کمیسیون، تغییرات مهمی در فرایند بررسی لایحه بودجه سالیانه کشور ایجاد می‌کند که یکی از اهداف اصلی آن افزایش سرعت در رسیدگی به لایحه بودجه است. براساس این اصلاحیه، ارائه لایحه بودجه به صورت «یک مرحله‌ای» به مجلس شورای اسلامی تسلیم می‌شود. بنای اصلی طرح بر ارائه بودجه صرفاً در قالب جداول و بدون حکم است؛ مگر مواردی که برای اجرای قوانین برنامه یا تبیین سیاست‌های اجرایی بودجه حکمی مورد نیاز باشد. اهم ساز و کارهای موجود در مصوبه کمیسیون به شرح زیر است:

● **تعویق زمان ارائه لایحه بودجه تا اول دی ماه هر سال:** در ماده (۱۸۲) قانون فعلی آیین‌نامه داخلی مجلس، مهلت ارسال لایحه بودجه توسط دولت حداکثر تا اول آبان ماه تعیین شده است. با توجه به اینکه دغدغه طرح پیشنهادی کاهش احکام غیر ضروری و تسریع فرایند با یک مرحله‌ای شدن بودجه بوده؛ مهلت ارسال لایحه بودجه نیز به تعویق افتاده است.

● **جدول الزامات بودجه:** علاوه بر جداول کلان که در آن تراز عملیاتی، تراز سرمایه‌ای و تراز مالی درج می‌شود، جدولی به نام جدول الزامات نیز به فهرست جداول بودجه اضافه می‌شود. این جدول شامل متغیرهای کلیدی اثرگذار بر منابع و مصارف است که در قوانین دائمی تعیین آنها به بودجه سنواتی احاله شده است؛ از جمله میزان رشد حقوق و دستمزد کارکنان، سقف معافیت مالیاتی، تعیین نرخ حقوق گمرکی برای برخی اقلام و مواردی از این قبیل. گفتنی است در متن حاضر، جدول الزامات از شفافیت و وضوح کافی برخوردار نیست و با ابهاماتی در خصوص شمولیت موارد قابل درج همراه است.

● **تعویق زمان ارائه لایحه بودجه شرکت‌های دولتی تا پانزدهم آذرماه:** مطابق تبصره «۵» ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس، مهلت ارسال بودجه شرکت‌های دولتی پانزدهم آبان ماه تعیین شده است. به جهت اینکه ارقام منابع و مصارف شرکت‌های دولتی دقیق‌تر تهیه شوند، در متن حاضر پیشنهاد شده است مهلت ارسال بودجه شرکت‌های دولتی یک ماه به تعویق افتد.

● **درج قوانینی که اعتباری به آنها اختصاص داده نشده است:** مطابق طرح پیشنهادی، دولت مکلف است احکام قوانینی که طی پنج



سال منتهی به ارائه لایحه بودجه، به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و برای آن اعتباری پیش‌بینی نکرده است، در جدول جداگانه‌ای به‌همراه لایحه به مجلس منعکس کند.

● **کاهش برخی مهلت‌های زمانی:** در راستای تسریع به فرایند رسیدگی لایحه بودجه، برخی مهلت‌های زمانی برای ارسال گزارش‌های کمیسیون‌ها یا ثبت پیشنهادهای نمایندگان کاهش یافته است. برای مثال، پس از تصویب کلیات بودجه، کمیسیون‌های تخصصی پنج‌روز و کمیسیون تلفیق ۱۰ روز، با احتساب روزهای تعطیل، مهلت ارسال گزارش دارند. لازم به ذکر است؛ متن کامل مصوبه کمیسیون در پیوست گزارش ارائه شده است.

۵. نقاط قوت و ضعف طرح و پیشنهادهای اصلاحی

در این بخش به بررسی و تحلیل نقاط قوت و ضعف مصوبه کمیسیون پرداخته می‌شود. برای درک بهتر ماهیت اصلاحات پیشنهادی در طرح، لازم است ابتدا مشکلاتی که آیین‌نامه فعلی به‌همراه دارد و طرح پیشنهادی به‌دنبال رفع آنهاست، بررسی شود. ماده (۱۸۲) آیین‌نامه داخلی مجلس که در حال حاضر حاکم است، بررسی بودجه‌های سنواتی را در دو مرحله طراحی کرده است. بدین نحو که در مرحله اول احکام بودجه و ارقام کلان به تصویب مجلس رسیده و به شورای نگهبان ارسال می‌شود تا بخش اول بودجه سنواتی به قانون تبدیل شده و براساس آن بخش دوم بودجه که شامل جداول تفصیلی است، توسط دولت تقدیم شده و در مجلس شورای اسلامی بررسی شود. این روش به‌رغم مزایایی که دارد، با اشکالات زیر مواجه شده است:

۱. فرایند زمان‌بری که معمولاً از ابتدای آبان تا آخر اسفند مجلس را درگیر گام‌های مختلف تصویب بودجه می‌کند.
 ۲. مجلس در زمان تصویب کلیات بودجه نمی‌تواند به‌صورت همه‌جانبه لایحه بودجه را بررسی و با توجه به آن تصمیم‌گیری کند.
 ۳. به‌رغم تکلیف دولت به عدم درج موارد غیربودجه‌ای، در لوایح بودجه احکام غیربودجه‌ای مطرح می‌شود.
- با دقت در مسائل موجود و با توجه به تجربه کسب شده از اجرای بودجه دوم‌رحله‌ای در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳، ریشه مشکلات مذکور به‌شرح زیر است:

۱ **طولانی شدن زمان بررسی:** بررسی هر یک از مراحل تصویب، از تهیه گزارش تلفیق تا بررسی در شورای نگهبان و هیئت عالی نظارت بر سیاست‌های کلی نظام، نشانگر این است که بخش مهمی از زمانی که در این بازه صرف می‌شود، معطوف به بررسی‌های شورای نگهبان و هیئت عالی نظارت و رفع ایرادات مربوطه است. البته مطابق اصول (۹۴ و ۹۵) قانون اساسی شورای نگهبان محدوده زمانی مشخصی برای اظهار نظر دارد و به‌خصوص در زمان رسیدگی به بودجه این نهاد تمام تلاش خود را معطوف می‌دارد که در کمترین زمان ممکن اظهار نظر لازم را به مجلس ارائه کند. اما به‌هر حال، طی این مرحله نیازمند زمان قابل توجهی است. بنابراین یکی از مهم‌ترین اقدامات جهت کوتاه شدن فرایند بررسی بودجه، تغییر فرایند بررسی بودجه به‌نحوی است که فقط یک‌بار ارسال به شورای نگهبان صورت گیرد. این امر می‌تواند اثر بسزایی در کوتاه شدن زمان بررسی و چابک‌سازی فرایند بررسی بودجه داشته باشد. در صورتی که مواعید مقرر به‌نحوی باشد که شورای نگهبان امکان نظارت در مهلت قانونی (اصول ۹۴ و ۹۵) قانون اساسی) را نداشته باشد با قانون اساسی مغایرت دارد.

۲ در فرایند دوم‌رحله‌ای فعلی، در مرحله اول جداول تفصیلی توسط دولت ارائه نمی‌شود و این موضوع موجب کاهش اطلاعات در دسترس مجلس در زمان رأی به کلیات شده است.

۳ **درج احکام غیربودجه‌ای و غیر ضرور تخریب‌کننده نظام قانونگذاری:** در نسخه فعلی ماده (۱۸۲) آیین‌نامه داخلی و



همچنین در بند «الف» ماده (۱۳) قانون برنامه هفتم درج احکام غیربودجه‌ای ممنوع شده و همچنین در ماده (۱۸۱) آیین نامه داخلی، اصلاح قوانین دائمی و برنامه‌ای حتی در مواردی که از جنس بودجه‌ای بوده و مستقیم بر جداول منابع و مصارف اثرگذار هستند نیز منوط به رأی دوسوم شده است. این دو سازوکار، در صورت اهتمام جدی به رعایت آن می‌تواند به تدریج فرایند اصلاح کند و فرایند قانونگذاری را از بودجه جدا کند. با این وجود به نظر می‌رسد ریشه اصلی عدم عملیاتی شدن آیین نامه داخلی در ماده (۱۸۲)، تعیین تکلیف نشدن احکام فعلی جمع شده در قانون بودجه سنواتی باشد که در صورت اهتمام به رعایت آیین نامه و حذف موجب خلأ قانونی می‌شود. در صورت تعیین تکلیف این موارد در قالب لایحه الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۳) می‌توان سازوکارهای فعلی را با قوت بیشتری اجرایی کرد و از درج احکام متعدد غیربودجه‌ای در فرایند بودجه‌ریزی جلوگیری کرد.

در طرح مصوب کمیسیون آیین نامه داخلی مجلس، بودجه یک جا توسط دولت ارسال می‌شود و پس از بررسی در مجلس طی یک مرحله به شورای نگهبان ارسال خواهد شد. همچنین بودجه فاقد هر گونه احکام است و صرفاً در قالب جداول ارائه می‌شود. مزیت این امر آن است که با توجه به مطالب مذکور موجب تسریع در فرایند بررسی بودجه شده و همچنین از درج احکام زائد و نوسانات قوانین دائمی در بودجه‌های سنواتی جلوگیری می‌کند. **اشکالی** که می‌تواند ایجاد شود این است که ممکن است در خصوص برخی احکام خلأ قانونی ایجاد شود؛ منظور قوانینی است که با توجه به مسائل اجرایی یا با توجه به لزوم اصلاح برخی قوانین دائمی بودجه نیاز است در بودجه‌های سنواتی بسته به شرایط، مورد تجدیدنظر قرار گیرد. در برخی موارد این خلأ می‌تواند مورد سوءاستفاده مجری قانونی واقع شود و منجر به تفسیر به رأی در خصوص برخی تکالیف بودجه‌ای شود. در برخی از موارد نیز ممکن است که ضرورت یک‌ساله تعلیق یا اصلاح قانون صرفاً برای یک سال جهت عبور از شرایط ویژه‌ای باشد که در آن دوره ایجاد شده است. (مثلاً عدم افزایش حقوق کارکنان به دلیل کسری شدید بودجه به میزان تورم در برخی سال‌ها به صورت موقت یا کاهش مالیات بخش تولیدی در برخی از سال‌ها بسته به سیاست‌های کلان و وضعیت رونق و رکود و...).

مشکل دیگر این است که در مصوبه کمیسیون برای درج احکام در جداول یا ذیل جداول استثنائاتی قائل شده است که راهی برای قانونگذاری جدید یا غیرضروری ایجاد می‌شود. با این وجود، هیچ فرایند مشخصی برای رسیدگی به احکام در صحن مجلس قید نشده و فرایند بررسی بودجه در صحن مجلس صرفاً مبتنی بر ارقام جداول است که باید برای احکام احتمالی سازوکاری پیش‌بینی کرد. گفتنی است؛ عبارت «تبیین سیاست‌های اجرایی بودجه و در حدود قانون برنامه پنج‌ساله» که در متن طرح بدان اشاره شده، دارای ابهامات فراوانی است. مشخص نیست منظور از عبارت «حدود قانون برنامه پنج‌ساله» این است که احکام باید صرفاً در محدوده موضوعاتی باشد که در برنامه به آنها پرداخته شده یا اینکه به عدم مغایرت با برنامه اشاره دارد و بر مبنای آن درج احکام مغایر با برنامه منع شده است.

در خصوص زمان بندی ارسال بودجه به مجلس باید توجه داشت که در صورت رد کلیات لایحه بودجه توسط مجلس، عملاً فرصت کافی برای رسیدگی تا پایان سال وجود نخواهد داشت. با در نظر گرفتن موعد ارسال اول دی ماه، مجلس به طور خودکار در مزیقه زمانی برای پذیرش کلیات قرار خواهد گرفت. علاوه بر این، متن مصوبه کمیسیون در مورد بسط احکام از وضوح لازم برخوردار نیست و در صورت ارسال احکام مفصل به مجلس یا تصویب احکام تفصیلی توسط کمیسیون تلفیق، فرایند رسیدگی به بودجه به طور قابل توجهی طولانی خواهد شد. موعد اول دی ماه صرفاً در صورتی قابل قبول است که بودجه صرفاً حاوی جداول بوده و فاقد هر گونه حکمی باشد. به همین منوال، بودجه شرکت‌های دولتی نیز باید زودتر از پانزدهم آذرماه که مورد تصویب کمیسیون قرار گرفته، به مجلس ارسال شود.

صدر مصوبه کمیسیون، منجر به حذف تبصره «۲» ماده (۱۸۲) می‌شود. این تبصره مقرر می‌داشت که جلسات کمیسیون تلفیق در صحن علنی مجلس تشکیل و مشروح مذاکرات آن منتشر شود و نمایندگان غیر عضو بتوانند بدون حق رأی در مذاکرات شرکت کنند. با توجه به اینکه هدف اصلی از حذف این تبصره (بنابر مشروح مذاکرات کمیسیون آیین نامه داخلی)، تنها انتقال محل برگزاری جلسات از صحن علنی به مکانی دیگر بوده است، لذا پیشنهاد می‌شود به جای حذف کامل، تنها بخش مربوط به «محل تشکیل جلسات» اصلاح و سایر مفاد مربوط به شفافیت و مشارکت نمایندگان حفظ شود. مطابق مصوبه کمیسیون، دولت موظف است قوانین مصوب پنج سال منتهی به ارائه لایحه بودجه که فاقد پیش‌بینی اعتبار هستند را در جدولی



جداگانه به مجلس منعکس کند. با توجه به حجم قابل توجه قوانین دارای بار مالی، احصای کامل این موارد در لایحه بودجه عملاً امکان‌پذیر نیست. از سوی دیگر، مجلس باید از قوانین فاقد اعتبار مطلع بوده و در صورت لزوم نسبت به جابه‌جایی اعتبارات اقدام کند. بنابراین، تمرکز بر قوانین مصوب پنج سال گذشته به عنوان راه‌حلی میانه، قابل اجرا به نظر می‌رسد.

متن پیشنهادی مرکز پژوهش‌های مجلس برای اصلاح در جدول زیر ارائه شده است:

پیشنهاد اصلاحی	مصوبه کمیسیون
<p>ماده واحده- ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی به شرح زیر اصلاح و عبارت «جلسات کمیسیون تلفیق در محل صحن علنی مجلس تشکیل می‌شود و» از تبصره «۲» آن حذف و تبصره‌های «۱» و «۳» و «۴» ابقا می‌شود و در تبصره «۵» عبارت: «پانزدهم آبان‌ماه» به «پانزدهم آذرماه» تغییر می‌کند و تبصره «۲» ماده (۱۸۰) این قانون، حذف می‌شود.</p> <p>ماده (۱۸۲)- دولت مکلف است ماده واحده لایحه بودجه سالیانه کل کشور را به صورت برنامه محور، حاوی برنامه‌های اجرایی و اهداف کمی؛ از جمله ترازهای عملیاتی، سرمایه‌های مالی صرفاً در قالب جداول کلان و تفصیلی به تفکیک جداول الزامات منابع و ارقام آن و جداول الزامات مصارف و ارقام آن، به همراه نسخه الکترونیکی با قابلیت خوانش و ویرایش رایانه‌ای حداکثر تا اول دی ماه پانزدهم آذرماه هر سال، به مجلس شورای اسلامی تقدیم کند.</p> <p>ارائه جدول فروش برآورد منابع و مصارف به همراه لایحه بودجه الزامی است. در جداول فقط عناوینی قابل طرح است که در قوانین مصوب از جمله قانون برنامه پنج‌ساله‌ای که در حال اجراست، به بودجه‌های سنواتی احاله شده یا برش یک‌ساله از آن برنامه باشد.</p> <p>جداول لایحه و مصوبه مجلس باید حاوی استناد قانونی، موضوع، ردیف، رقم و سایر اطلاعات مرتبط با بودجه باشد و در صدر، ذیل یا حاشیه جداول هیچ حکم یا توضیحی درج نمی‌شود، به جز مواردی که تبیین سیاست‌های اجرایی بودجه، در حدود قانون برنامه پنج‌ساله باشد.</p> <p>دولت مکلف است احکام قوانینی که طی پنج سال منتهی به ارائه لایحه بودجه، به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و برای آن اعتباری پیش‌بینی نکرده است، در جدول جداگانه‌ای به همراه لایحه به مجلس منعکس کند.</p> <p>شاخص‌های عملکرد و اهداف کمی مرتبط با بودجه برنامه‌های قوه مقننه، قوه قضائیه، وزارتخانه‌ها، سازمان‌های مستقلی که عالی‌ترین مقام آن را رئیس‌جمهور منصوب می‌کند، نیروهای مسلح، نهادهای زیر نظر مقام معظم رهبری و نهادهای مطرح در قانون اساسی، ضمن انطباق با قوانین بالادستی باید به لایحه بودجه ضمیمه شود.</p> <p>هیئت‌رئیس موظف است پس از وصول لایحه بودجه، بلافاصله آن را برای اطلاع نمایندگان در سامانه «قانونگذاری و نظارت مجلس» بارگذاری کند و هم‌زمان به کمیسیون تلفیق بودجه و کمیسیون‌های تخصصی مربوط ارجاع نماید. کمیسیون تلفیق موظف است ظرف سه روز گزارش خود را در مورد رد یا تأیید کلیات لایحه، به هیئت‌رئیس مجلس ارسال کند.</p> <p>رسیدگی به کلیات لایحه در صحن علنی مجلس، مطابق بند «ج» ماده (۱۰۸) این قانون انجام می‌شود. در جلسه رسیدگی به کلیات بعد از گزارش کمیسیون تلفیق، گزارش کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات در مورد کلیات به مدت ۱۰ دقیقه استماع می‌شود.</p> <p>چنانچه کلیات لایحه به تصویب مجلس نرسد، دولت موظف است ظرف پنج روز لایحه را با اصلاحات انجام شده مجدداً به مجلس تقدیم کند. اگر کلیات لایحه بودجه دوباره به تصویب نرسد، فرایند اعاده به دولت تکرار می‌شود. کمیسیون تلفیق پس از دریافت لایحه اصلاح شده، از زمان وصول حداکثر دو روز فرصت دارد تا گزارش جدید رسیدگی به کلیات را به مجلس ارائه کند.</p> <p>در صورتی که کلیات لایحه به تصویب مجلس برسد، به کمیسیون‌های تخصصی مربوط ارجاع می‌شود. نمایندگان از زمان تصویب کلیات پنج روز فرصت دارند تا پیشنهادها را در سامانه ثبت کنند، سپس هر کمیسیون موظف است ضمن اطلاع‌رسانی به</p>	<p>ماده واحده- ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی به شرح زیر اصلاح و تبصره «۲» آن حذف و تبصره‌های «۱» و «۳» و «۴» ابقا می‌شود و در تبصره «۵» عبارت: «پانزدهم آبان‌ماه» به «پانزدهم آذرماه» تغییر می‌کند و تبصره «۲» ماده (۱۸۰) این قانون، حذف می‌شود.</p> <p>ماده (۱۸۲)- دولت مکلف است ماده واحده لایحه بودجه سالیانه کل کشور را به صورت برنامه محور، حاوی برنامه‌های اجرایی و اهداف کمی؛ از جمله ترازهای عملیاتی، سرمایه‌های مالی صرفاً در قالب جداول کلان و تفصیلی به تفکیک جداول الزامات منابع و ارقام آن و جداول الزامات مصارف و ارقام آن، به همراه نسخه الکترونیکی با قابلیت خوانش و ویرایش رایانه‌ای حداکثر تا اول دی ماه پانزدهم آذرماه هر سال، به مجلس شورای اسلامی تقدیم کند.</p> <p>ارائه جدول فروش برآورد منابع و مصارف به همراه لایحه بودجه الزامی است. در جداول فقط عناوینی قابل طرح است که در قوانین مصوب از جمله قانون برنامه پنج‌ساله‌ای که در حال اجراست، به بودجه‌های سنواتی احاله شده یا برش یک‌ساله از آن برنامه باشد.</p> <p>جداول لایحه و مصوبه مجلس باید حاوی استناد قانونی، موضوع، ردیف، رقم و سایر اطلاعات مرتبط با بودجه باشد و در صدر، ذیل یا حاشیه جداول هیچ حکم یا توضیحی درج نمی‌شود، به جز مواردی که تبیین سیاست‌های اجرایی بودجه، در حدود قانون برنامه پنج‌ساله باشد.</p> <p>دولت مکلف است احکام قوانینی که طی پنج سال منتهی به ارائه لایحه بودجه، به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و برای آن اعتباری پیش‌بینی نکرده است، در جدول جداگانه‌ای به همراه لایحه به مجلس منعکس کند.</p> <p>شاخص‌های عملکرد و اهداف کمی مرتبط با بودجه برنامه‌های قوه مقننه، قوه قضائیه، وزارتخانه‌ها، سازمان‌های مستقلی که عالی‌ترین مقام آن را رئیس‌جمهور منصوب می‌کند، نیروهای مسلح، نهادهای زیر نظر مقام معظم رهبری و نهادهای مطرح در قانون اساسی، ضمن انطباق با قوانین بالادستی باید به لایحه بودجه ضمیمه شود.</p> <p>هیئت‌رئیس موظف است پس از وصول لایحه بودجه، بلافاصله آن را برای اطلاع نمایندگان در سامانه «قانونگذاری و نظارت مجلس» بارگذاری کند و هم‌زمان به کمیسیون تلفیق بودجه و کمیسیون‌های تخصصی مربوط ارجاع نماید. کمیسیون تلفیق موظف است ظرف سه روز گزارش خود را در مورد رد یا تأیید کلیات لایحه، به هیئت‌رئیس مجلس ارسال کند.</p> <p>رسیدگی به کلیات لایحه در صحن علنی مجلس، مطابق بند «ج» ماده (۱۰۸) این قانون انجام می‌شود. در جلسه رسیدگی به کلیات بعد از گزارش کمیسیون تلفیق، گزارش کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات در مورد کلیات به مدت ۱۰ دقیقه استماع می‌شود.</p> <p>چنانچه کلیات لایحه به تصویب مجلس نرسد، دولت موظف است ظرف پنج روز لایحه را با اصلاحات انجام شده مجدداً به مجلس تقدیم کند. اگر کلیات لایحه بودجه دوباره به تصویب نرسد، فرایند اعاده به دولت تکرار می‌شود. کمیسیون تلفیق پس از دریافت لایحه اصلاح شده، از زمان وصول حداکثر دو روز فرصت دارد تا گزارش جدید رسیدگی به کلیات را به مجلس ارائه کند.</p> <p>در صورتی که کلیات لایحه به تصویب مجلس برسد، به کمیسیون‌های تخصصی مربوط ارجاع می‌شود. نمایندگان از زمان تصویب کلیات پنج روز فرصت دارند تا پیشنهادها را در سامانه ثبت کنند، سپس هر کمیسیون موظف است ضمن اطلاع‌رسانی به</p>



پیشنهاد اصلاحی	مصوبه کمیسیون
<p>به کلیات را به مجلس ارائه کند.</p> <p>در صورتی که کلیات لایحه به تصویب مجلس برسد، به کمیسیون های تخصصی مربوط ارجاع می شود. نمایندگان از زمان تصویب کلیات پنج روز فرصت دارند تا پیشنهادهای خود را در سامانه ثبت کنند، سپس هر کمیسیون موظف است ضمن اطلاع رسانی به نمایندگان پیشنهاددهنده، حداکثر ظرف پنج روز به پیشنهادهای نمایندگان رسیدگی و گزارش کمیسیون مربوط را به کمیسیون تلفیق ارسال کند.</p> <p>کمیسیون تلفیق موظف است، ظرف مدت ۱۰ روز به پیشنهادهای واصله از کمیسیون ها رسیدگی کند و گزارش آن را در سامانه بارگذاری کند. فرصت کمیسیون تلفیق فقط برای یک بار و حداکثر تا پنج روز قابل تمدید است.</p> <p>کمیسیون تلفیق به ترتیب به پیشنهادهای مربوط به جداول الزامات منابع و ارقام آن و جداول الزامات مصارف و ارقام آن رسیدگی می کند. پس از بارگذاری گزارش کمیسیون تلفیق، کمیسیون ها و نمایندگان می توانند ظرف سه روز پیشنهادهای خود را در سامانه ثبت کنند.</p> <p>در صحن علنی، گزارش کمیسیون تلفیق به ترتیب جداول الزامات منابع و ارقام آن، سپس جداول الزامات مصارف و ارقام آن رسیدگی می شود. پس از اتمام بخش منابع در صورت تغییر ارقام گزارش، کمیسیون تلفیق حداکثر سه روز فرصت دارد تا تغییرات مذکور را در جداول مصارف اعمال و گزارش جدید را بارگذاری کند. نمایندگان حداکثر بیست و چهار ساعت فرصت دارند تا پیشنهادهای خود را در مورد گزارش جدید کمیسیون تلفیق ثبت کنند.</p> <p>در زمان رسیدگی به گزارش کمیسیون تلفیق در صحن علنی، ردیف های الزامات منابع و مصارف به صورت مستقل و جدایی که ماهیت مستقل دارد، هر جدول به طور مجزا مورد رسیدگی قرار می گیرد و با توضیح سخنگوی کمیسیون تلفیق حداکثر به مدت پنج دقیقه، دو مخالف، دو موافق، نماینده دولت و سخنگوی کمیسیون تلفیق هر کدام حداکثر سه دقیقه رأی گیری به عمل می آید، چنانچه گزارش کمیسیون تلفیق در هر مورد به تصویب نرسد، پیشنهادهای کمیسیون ها و سپس نمایندگان به ترتیب بازگشت به لایحه، حذف و اصلاح مطرح می شود و پس از توضیح نماینده پیشنهاددهنده، یک نفر مخالف، یک نفر موافق، نماینده دولت و سخنگوی کمیسیون تلفیق هر یک به مدت حداکثر سه دقیقه رأی گیری می شود. پس از اتمام رسیدگی به پیشنهادها، مجدداً اصل آن با اعمال تغییرات مصوب، به رأی گذاشته می شود. اگر در این مرحله اصل رأی نیاورد، برای بررسی بیشتر به کمیسیون تلفیق ارجاع می شود، کمیسیون تلفیق موظف است حداکثر ظرف دو روز گزارش بخش ارجاع شده را به مجلس ارائه کند. هر بخشی که به کمیسیون ارجاع می شود، نمایندگان دوازده ساعت فرصت دارند تا پیشنهادهای خود را در مورد آن، در سامانه ثبت کنند.</p>	<p>نمایندگان پیشنهاددهنده، حداکثر ظرف پنج روز به پیشنهادهای نمایندگان رسیدگی و گزارش کمیسیون مربوط را به کمیسیون تلفیق ارسال کند.</p> <p>کمیسیون تلفیق موظف است، ظرف مدت ۱۰ روز به پیشنهادهای واصله از کمیسیون ها رسیدگی کند و گزارش آن را در سامانه بارگذاری کند. فرصت کمیسیون تلفیق فقط برای یک بار و حداکثر تا پنج روز قابل تمدید است.</p> <p>کمیسیون تلفیق به ترتیب به پیشنهادهای مربوط به جداول الزامات منابع و ارقام آن و جداول الزامات مصارف و ارقام آن رسیدگی می کند. پس از بارگذاری گزارش کمیسیون تلفیق، کمیسیون ها و نمایندگان می توانند ظرف سه روز پیشنهادهای خود را در سامانه ثبت کنند.</p> <p>در صحن علنی، گزارش کمیسیون تلفیق به ترتیب جداول الزامات منابع و ارقام آن، سپس جداول الزامات مصارف و ارقام آن رسیدگی می شود. پس از اتمام بخش منابع در صورت تغییر ارقام گزارش، کمیسیون تلفیق حداکثر سه روز فرصت دارد تا تغییرات مذکور را در جداول مصارف اعمال و گزارش جدید را بارگذاری کند. نمایندگان حداکثر بیست و چهار ساعت فرصت دارند تا پیشنهادهای خود را در مورد گزارش جدید کمیسیون تلفیق ثبت کنند.</p> <p>در زمان رسیدگی به گزارش کمیسیون تلفیق در صحن علنی، ردیف های الزامات منابع و مصارف به صورت مستقل و جدایی که ماهیت مستقل دارد، هر جدول به طور مجزا مورد رسیدگی قرار می گیرد و با توضیح سخنگوی کمیسیون تلفیق حداکثر به مدت پنج دقیقه، دو مخالف، دو موافق، نماینده دولت و سخنگوی کمیسیون تلفیق هر کدام حداکثر سه دقیقه رأی گیری به عمل می آید، چنانچه گزارش کمیسیون تلفیق در هر مورد به تصویب نرسد، پیشنهادهای کمیسیون ها و سپس نمایندگان به ترتیب بازگشت به لایحه، حذف و اصلاح مطرح می شود و پس از توضیح نماینده پیشنهاددهنده، یک نفر مخالف، یک نفر موافق، نماینده دولت و سخنگوی کمیسیون تلفیق هر یک به مدت حداکثر سه دقیقه رأی گیری می شود. پس از اتمام رسیدگی به پیشنهادها، مجدداً اصل آن با اعمال تغییرات مصوب، به رأی گذاشته می شود. اگر در این مرحله اصل رأی نیاورد، برای بررسی بیشتر به کمیسیون تلفیق ارجاع می شود، کمیسیون تلفیق موظف است حداکثر ظرف دو روز گزارش بخش ارجاع شده را به مجلس ارائه کند. هر بخشی که به کمیسیون ارجاع می شود، نمایندگان دوازده ساعت فرصت دارند تا پیشنهادهای خود را در مورد آن، در سامانه ثبت کنند.</p>

۶. امکان سنجی حذف احکام از لایحه بودجه



الف) دسته بندی احکام بودجه و توضیحات ناظر به هر دسته

احکامی که در تبصره های بودجه های سنواتی در چند سال گذشته درج می شود، به دو بخش کلی احکام بودجه ای و احکام غیر بودجه ای قابل دسته بندی است. بنابر اصلاحات انجام شده در ماده (۱۸۲) قانون آیین نامه داخلی و بند «الف» ماده (۱۳) قانون برنامه هفتم پیشرفت درج این احکام غیر بودجه ای در قالب بودجه های سنواتی ممنوع شده و بنا بر آنست که در صورتی که عدم تکرار برخی از این احکام موجب خلأ قانونی شود این احکام در قالب لایحه الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۳) دائمی سازی شوند. احکامی که در قالب



بودجه‌های سنواتی منعکس شده و ماهیت بودجه‌ای دارند را می‌توان به چند دسته تقسیم کرد. این تقسیم‌بندی از این جهت راهگشاست که می‌توان آن دسته از احکام که ضروری و مورد نیاز است را جدا کرده و برای آنها چاره اندیشید:

● **دسته اول؛ احکامی که در راستای تحقق تکالیف برنامه‌های پیشرفت درج می‌شود:**

این احکام معمولاً تأکیدی بر انجام تکالیف برنامه، ایجاد ضمانت اجرا یا سازوکار اجرا برای آنها و در برخی موارد عیناً تکرار حکم برنامه است. برای مثال بند «گ» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۴، تکرار حکم بند «ث» ماده «۷۸» برنامه هفتم پیشرفت است و به موضوع اختصاص ۰٫۲۷٪ از مالیات ارزش افزوده برای ورزش همگانی اشاره دارد. برخی از احکام نیز مستقیماً تکرار احکام برنامه نیست، اما در جهت مشخص کردن نقشه راه برای انجام تکالیف برنامه در بودجه سنواتی است. برای مثال، جزء «۱-۲» بند «الف» تبصره «۳» قانون بودجه سال ۱۴۰۴ در راستای اجرای بند «الف» ماده «۱۵» برنامه هفتم است و شرکت نفت را مکلف می‌کند که به عقد قرارداد با سه میدان نفتی بزرگ اقدام نماید. موارد این چنینی، خارج از بودجه‌های سنواتی نیز قابل پیگیری و نظارت است و در صورت عدم درج در بودجه، می‌تواند در قالب مجموعه‌ای از موارد نظارتی و پیگیری در دستور کار کمیسیون‌های مربوطه قرار گیرد.

به‌طور کلی، با بررسی‌های انجام گرفته در خصوص احکام برنامه هفتم مشخص شد که در برنامه هفتم هر حکمی که به‌نوعی به بودجه‌های سنواتی احاله داده است، صرفاً منظور تخصیص اعتبار در قالب جداول است و احکام برنامه هفتم به ضرورت درج حکم در بودجه‌های سنواتی اشاره نکرده است. در خصوص این موارد، توجه به انعکاس تکالیف مذکور در قالب جداول در زمان بررسی لوائح بودجه سنواتی ضروری است.

جدول ۳. نمونه احکامی که برای اجرای تکالیف برنامه هفتم در قانون بودجه ۱۴۰۴ است، اما امکان اجرایی‌سازی آنها بدون حکم و یا صرفاً با درج ارقام در جداول وجود داشته است [۲].

عنوان حکم	موضوع
بند «گ» تبصره «۱»	اختصاص ۰٫۲۷٪ در صد از مالیات ارزش افزوده به ورزش همگانی در اجرای بند «ث» ماده «۸۷» قانون برنامه هفتم
بند «ض» تبصره «۲»	افزایش سرمایه بانک‌های دولتی در اجرای ماده «۸» قانون برنامه هفتم
بند «غ» تبصره «۲»	تأمین الزامات رشد هشت درصدی
جزء «۴» بند «غ» تبصره «۲»	اجرای کلیه احکام مربوط به بهره‌وری در قانون برنامه هفتم
جزء «۱-۱-۲» بند «الف» تبصره «۳»	اختصاص نفت خام و میعانات گازی به ستاد کل نیروهای مسلح بابت تقویت بنیه دفاعی در اجرای بند «الف» ماده «۱۰۲» قانون برنامه هفتم
جزء «۲-۱-۲» بند «الف» تبصره «۳»	تکلیف وزارت نفت به عقد قراردادهای مجزا با شرکت ملی نفت در خصوص میادین نفتی و گازی کشور در اجرای بند «الف» ماده «۱۵» قانون برنامه هفتم
جزء «۱-۲» بند «ت» تبصره «۳»	تنوع بخشی به سبد سوخت حمل و نقل کشور در اجرای جزء «۱» بند «ب» ماده «۴۶» قانون برنامه هفتم
بند «ذ» تبصره «۳»	اجرای ماده «۴۶» قانون برنامه هفتم
بندهای «الف» و «ب» تبصره «۵»	ارائه لایحه بودجه برنامه محور در اجرای ماده «۱۳» قانون برنامه هفتم
بند «ج» تبصره «۵»	ارائه جدول منابع و مصارف برنامه هفتم در اجرای بند «ب» ماده «۱۱۸» قانون برنامه هفتم
بند «پ» تبصره «۶»	ارزیابی سالیانه امنیت رایانیک دستگاه‌های اجرایی در اجرای ماده «۱۰۳» قانون برنامه هفتم
جزء «۱» بند «ج» تبصره «۱۲»	لزوم تصویب و اجرای مقررات دولت با رعایت بند «ت» ماده «۱۸» قانون برنامه هفتم
بند «د» تبصره «۱۴»	تشکیل سازمان بهینه‌سازی و مدیریت راهبردی انرژی در اجرای جزء «۲» بند «الف» ماده «۴۶» قانون برنامه هفتم
بند «پ» تبصره «۱۶»	ایجاد ذخایر راهبردی دارو و تجهیزات پزشکی در اجرای ماده «۷۱» قانون برنامه هفتم



● **دسته دوم؛ احکامی که به منظور تسهیل انجام امور اجرایی بودجه درج می شود:**

برخی احکام از این جهت ذکر می شود که بر مبنای آن آیین نامه اجرایی توسط دولت تدوین شده و امور اجرایی بودجه مانند نحوه تأمین مالی پیش برده شود. برای مثال بند «الف» تبصره «۲» قانون بودجه ۱۴۰۴ مسئله انتشار اوراق مالی اسلامی شهرداری ها را ذکر می کند و بر مبنای آن مشخص می شود که ضوابطی بر این امر حاکم است. یا بند «ب» همین تبصره اجازه انتشار اوراق درون سالی برای طرح های تملک سرمایه ای مناطق سردسیر را به دولت می دهد. مواردی مانند بند «خ» تبصره «۲» قانون بودجه ۱۴۰۴ که ارزش ترجیحی را مدنظر قرار می دهد نیز در این دسته جای می گیرد. وجود این دسته از احکام برای اجرای بودجه لازم است و در صورتی که قرار باشد بودجه صرفاً شامل جداول باشد، باید مجموعه ای از این احکام که در واقع الزامات دائمی اجرای بودجه است، توسط دولت ارائه شده و به تصویب برسد. پس از این مرحله می توان صرفاً اعتبار لازم و برخی توضیحات کوتاه را در قالب جداول ارائه کرد.

جدول ۴. نمونه احکامی که برای تسهیل اجرای بودجه در قانون بودجه ۱۴۰۴ درج شده است [۲]

عنوان	موضوع
بند «الف» تبصره «۲»	انتشار اوراق مالی اسلامی شهرداری ها
بند «ب» تبصره «۲»	مجوز انتشار اوراق درون سالی
بند «پ» تبصره «۲»	مجوز انواع روش های انتشار اولیه اوراق
بند «ج» تبصره «۲»	تعیین سقف تسهیلات مالی خارجی
بند «خ» تبصره «۲»	تعیین مرجع رسیدگی به بدهی های دولت
بند «الف» تبصره «۳»	نحوه تسهیم منابع نفتی
بند «ب» تبصره «۳»	منابع و مصارف هدفمندسازی یارانه ها
بندهای «پ»، «ت» و «ث» تبصره «۴»	انتظام بخشی به شرکت های دولتی و پرداخت حقوق آنها
بندهای «الف» و «ب» تبصره «۱۷»	ثبت اطلاعات و پرداخت حقوق و ساماندهی کارکنان دولت

● **دسته سوم؛ آن دسته از احکام که با توجه به ضعف قانون دائمی مربوطه هر ساله در بودجه اصلاح می شود؛**

برخی از احکام بودجه از این جهت ارائه می شود که قانون دائمی مربوطه نواقص جدی دارد یا با گذشت زمان نیاز به اصلاح قانون مذکور بوده و برای اصلاح آن هر ساله از طریق بودجه های سنواتی اقدام شده است. برای مثال، افزایش یک واحد درصد مالیات بر ارزش افزوده به منظور تأمین متناسب سازی حقوق بازنشستگان در بودجه های سنواتی سال های اخیر منعکس شده است و مرجع قانونی دیگری ندارد. یا پلکان های مالیات بر درآمد کارکنان بخش دولتی و غیردولتی در ماده (۸۵) قانون مالیات های مستقیم ارائه شده است، اما با توجه به عدم کارآمدی این پلکان هر ساله در بودجه اصلاح شده و پلکان متفاوتی در نظر گرفته می شود. در قانون بودجه ۱۴۰۴ نیز در بند «ز» تبصره «۱» پلکان های مالیاتی مشابه سال های قبل اصلاح شده است. در مورد این دسته نیز در صورتی که قرار باشد بودجه صرفاً شامل جداول باشد، باید مجموعه ای از این احکام در قوانین اصلی اصلاح یا به عنوان الزامات دائمی اجرای بودجه است، توسط دولت ارائه شده و به تصویب برسد.



جدول ۵. نمونه احکامی که به دلیل ضعف قانون دائمی در قانون بودجه ۱۴۰۴ اصلاح شده است [۲]

عنوان	موضوع
بند «الف» تبصره «۱»	کاهش معافیت‌های مالیاتی
بند «پ» تبصره «۱»	افزایش نصاب استفاده از تبصره ماده (۱۰۰) قانون مالیات‌های مستقیم
بند «ث» تبصره «۱»	تعیین معافیت در آمد مشمول مالیات مشاغل و حذف معافیت مالیاتی فعالیت‌های انتشاراتی و فرهنگی
بند «خ» تبصره «۱»	افزایش یک واحد در صدی مالیات بر ارزش افزوده
بند «ز» تبصره «۱»	تعیین پلکان‌ها و نرخ‌های مالیات بر دستمزد
بند «ژ» تبصره «۱»	تعیین نرخ استرداد مالیات و عوارض ارزش افزوده کالاهای موضوع بند «الف» ماده (۲۶) قانون مالیات بر ارزش افزوده
بند «ض» تبصره «۱»	تعیین نرخ ارز مبنای محاسبه حقوق گمرکی
بند «د» تبصره «۱»	کاهش معافیت مالیاتی تبصره ماده (۱۳۱) قانون مالیات‌های مستقیم
بندهای «ت» و «ح» تبصره «۱»	مالیات بر خودرو و زمین و مسکن لوکس
بند «ر» تبصره «۱»	تکلیف به واردات خودرو و اختصاص ارز به آنها متناسب با واردات سی‌کی‌دی
بند «الف» تبصره «۶»	تعیین حق انتفاع دارنده پروانه بهره‌برداری به میزان پنجاه و پنج درصد (۵۵٪) برای برخی از معادن
بندهای «الف»، «ب»، «پ»، «ت» و «ث» تبصره «۱۲»	تعیین نحوه افزایش حقوق و دستمزد کارکنان و بازنشستگان دولت
بند «ث» تبصره «۸»	اختصاص ۱ درصد هزینه‌های شرکت‌های دولتی به امور فرهنگی (اصلاح ماده (۷۶) قانون برنامه هفتم)
کلیه احکام تبصره «۱۵»	تسهیلات تکلیفی و اشتغال

● دسته چهارم؛ احکامی که به صورت غیر ضرور یا غیر متناسب با مأموریت بودجه به اصلاح قوانین دائمی یا برنامه‌های پنج‌ساله می‌پردازد یا قانونگذاری جدید است.

ماهیت این دسته از احکام ممکن است در جهت خدشه به قوانین دائمی باشد و نتایج سوء در پی داشته باشد. البته ممکن است برخی از آنها نیز تغییرات مثبتی تلقی شود، اما به هر حال بودجه‌های سنواتی محل مناسبی برای این گونه اصلاحات نبوده است. به تبع وجود این دسته از احکام ضروری نیست و هدف اصلی طرح اصلاح ماده (۱۸۲) جلوگیری از طرح این موارد در بودجه‌های سنواتی است.



جدول ۶. نمونه احکامی که قانون برنامه هفتم یا قوانین دائمی رادر قانون بودجه ۱۴۰۴ تغییر می دهد [۲]

عنوان	موضوع
بند «م» تبصره «۱»	افزایش دودر صد حقوق گمرکی اسباب بازی و کالاهای فرهنگی خارجی
بند «ص» تبصره «۱»	تعیین نرخ عوارض جابه جایی مواد معدنی
بند «ی» تبصره «۱»	قرار دادن ماشین آلات سبک و سنگین سازمان اموال تملیکی در اختیار بسیج سازندگی
جزء «۱» بند «ش» تبصره «۲»	اجازه به دولت برای تحویل و اوراق تضمین (به جای اوراق مالی اسلامی) قراردادهای تأمین مالی جدید در اصلاح جزء «۶» بند «ب» ماده (۱۰) قانون برنامه هفتم
بند «ب» تبصره «۷»	تعیین عوارض شمارشگر چاه های مجاز و غیر مجاز کشاورزی (اصلاح ماده (۴۰) برنامه هفتم)
بند «ذ» تبصره «۸»	افزایش امتیاز حقوق سر ایداران مدارس
بند «الف» تبصره (۱۶)	اضافه شدن دستیاران علوم پزشکی به مشمولین قانون تأمین اجتماعی (اصلاح قانون تأمین اجتماعی)
بند «ت» ماده (۱۶)	تعیین عوارض کالاهای آسیب رسان (اصلاح قانون مالیات بر ارزش افزوده)
بند «ر» تبصره «۳»	اختصاص مواد اولیه قیر در اختیار وزارت راه و شهرسازی و سایر دستگاه های اجرایی

با توجه به توضیحات فوق، طرح اصلاح ماده (۱۸۲) آیین نامه داخلی که در دستور کار است، صرفاً در صورتی قابلیت عملیاتی شدن خواهد داشت که پیش از ارائه لایحه بودجه، مجموعه ای از احکام که شامل ۱. احکام بودجه ای تکرار شده در سال های قبل، ۲. اصلاح قوانین به نحوی که موارد احاله شده به تعیین تکلیف در قالب بودجه های سنواتی صرفاً با درج ارقام در قالب جداول امکان عملیاتی شدن داشته باشند و ۳. الزامات اجرایی دائمی بودجه های سنواتی به تصویب مجلس رسیده و عملاً خلأ قانونی عدم درج احکام در بودجه های سنواتی بدین شکل بر طرف شده باشد.

در بررسی تجربه بودجه ریزی و قانونگذاری کشورهای دیگر نیز به نظر می رسد هر دو نوع رویکرد وجود دارد. یعنی یا سازو کاری مستقل از بودجه برای احکامی که بر منابع و مصارف اثر دارند (اغلب احکام مالیاتی) دیده شده یا ضمن ارائه لایحه بودجه احکام هم درج می شود. در جدول ۷ نمونه ای از کشورهای منتخب ارائه شده است.

جدول ۷. احکام در لایحه بودجه در کشورهای منتخب [۳]

کشور	احکام/مواد در متن قانون بودجه؟	قانون/لایحه جداگانه برای سیاست های مالیاتی؟
فرانسه	بله ✓	بله ✓
آلمان	بله ✓	بله ✓
بریتانیا	خیر ✗	بله ✓ در Finance Bill/Act
ایالات متحده	خیر ✗	بله ✓ (لوائح مالیاتی/آشتی بودجه ای ^۱)
کانادا	خیر ✗	بله ✓ غالباً در Budget Implementation Act
استرالیا	خیر ✗	بله ✓ (لوائح جداگانه مالیاتی)
هند	خیر ✗	بله ✓ در Finance Bill



۷. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری



مصوبه کمیسیون آیین‌نامه داخلی مجلس در خصوص طرح اصلاح ماده (۱۸۲) آیین‌نامه داخلی مجلس با هدف ارتقای تسریع فرایند رسیدگی به بودجه در مجلس تدوین شده است. این طرح با حذف فرایند دومرحله‌ای، ارائه بودجه در قالب جداول و پرهیز از درج احکام غیرمرتبط، افزایش سرعت، شفافیت و انضباط مالی را هدف گرفته است. با این حال، به دلیل وجود ابهاماتی در خصوص امکان درج و تصویب احکام و ضرورت تطبیق با قوانین دائمی، اجرای آن بدون تمهیدات تکمیلی با خطراتی مانند وجود خلأ قانونی همراه است.

طرح پیشنهادی موجود با هدف جبران کاستی‌های فرایند فعلی تدوین شده و موفق به رفع مواردی از آنها شده است. البته برخی نکات در این طرح مغفول مانده که لازم به اصلاح است. لذا با تصویب کلیات مصوبه کمیسیون مشروط به ۱. برخی اصلاحات در متن مصوبه و ۲. فراهم شدن مقدمات اجرایی آن با تعیین تکلیف مجموعه احکام فعلی قانون بودجه (تاقبل از شروع بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۵) موافقت می‌شود.

شماره ماده	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون
ماده واحد			✔	

مصوبه کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
ماده واحد - ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی به شرح زیر اصلاح و تبصره «۲» آن حذف و تبصره‌های «۱» و «۳» و «۴» ابقا می‌شود و در تبصره «۵» عبارت: «پانزدهم آبان‌ماه» به «پانزدهم آذرماه» تغییر می‌کند و تبصره «۲» ماده (۱۸۰) این قانون، حذف می‌شود.			✔		مصوبه کمیسیون آیین‌نامه داخلی مجلس در خصوص طرح اصلاح ماده (۱۸۲) آیین‌نامه داخلی مجلس با هدف ارتقای تسریع فرایند رسیدگی به بودجه در مجلس تدوین شده است. این طرح با حذف فرایند دومرحله‌ای، ارائه بودجه در قالب جداول و پرهیز از درج احکام غیرمرتبط، افزایش سرعت، شفافیت و انضباط مالی را هدف گرفته است. با این حال، به دلیل وجود ابهاماتی در خصوص امکان درج و تصویب احکام و ضرورت تطبیق با قوانین دائمی، اجرای آن بدون تمهیدات تکمیلی با خطراتی مانند وجود خلأ قانونی همراه است.	ماده واحد - ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی به شرح زیر اصلاح و عبارت «جلسات کمیسیون تلفیق در محل صحن علنی مجلس تشکیل می‌شود و» از تبصره «۲» آن حذف و تبصره‌های «۱» و «۳» و «۴» ابقا می‌شود و در تبصره «۵» عبارت: «پانزدهم آبان‌ماه» به «پانزدهم آذرماه» تغییر می‌کند و تبصره «۲» ماده (۱۸۰) این قانون، حذف می‌شود.
ماده واحد (۱۸۲) - دولت مکلف است ماده واحد لایحه بودجه سالیانه کل کشور را به صورت برنامه‌محور، حاوی برنامه‌های اجرایی و اهداف کمی؛ از جمله ترازهای عملیاتی، سرمایه‌ای و مالی صرفاً در قالب جداول الزامات منابع و ارقام آن، به همراه نسخه الکترونیکی با قابلیت خوانش و ویرایش رایانه‌ای حداکثر تا اول دی‌ماه هر سال، به مجلس شورای اسلامی تقدیم کند.					ماده واحد لایحه بودجه سالیانه کل کشور را به صورت برنامه‌محور، حاوی برنامه‌های اجرایی و اهداف کمی؛ از جمله ترازهای عملیاتی، سرمایه‌ای و مالی صرفاً در قالب جداول الزامات منابع و ارقام آن، به همراه نسخه الکترونیکی با قابلیت خوانش و ویرایش رایانه‌ای حداکثر تا اول دی‌ماه هر سال، به مجلس شورای اسلامی تقدیم کند.	ماده واحد - ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی به شرح زیر اصلاح و عبارت «جلسات کمیسیون تلفیق در محل صحن علنی مجلس تشکیل می‌شود و» از تبصره «۲» آن حذف و تبصره‌های «۱» و «۳» و «۴» ابقا می‌شود و در تبصره «۵» عبارت: «پانزدهم آبان‌ماه» به «پانزدهم آذرماه» تغییر می‌کند و تبصره «۲» ماده (۱۸۰) این قانون، حذف می‌شود.
ارائه جدول فروض برآورد منابع و مصارف به همراه لایحه بودجه					ارائه جدول فروض برآورد منابع و مصارف به همراه لایحه بودجه	ارائه جدول فروض برآورد منابع و مصارف به همراه لایحه بودجه



متن اصلاحی	اظهاری نظر کارشناسی	ارجاع به کمیسیون	موافق به شرط اصلاح	مخالف	موافق	مصوبه کمیسیون
<p>الکترونیکی با قابلیت خوانش و ویرایش رایانه‌ای حداکثر تا اول دی ماه پانزدهم آذرماه هر سال، به مجلس شورای اسلامی تقدیم کند. ارائه جدول فروض برآورد منابع و مصارف به همراه لایحه بودجه الزامی است. در جداول الزامات بودجه فقط عناوینی قابل طرح است که در قوانین مصوب از جمله قانون برنامه پنج ساله‌ای که در حال اجراست، به بودجه‌های سنواتی احاله شده یا برش یک ساله از آن برنامه باشد.</p> <p>جداول لایحه و مصوبه مجلس باید حاوی استناد قانونی، موضوع، ردیف، رقم و سایر اطلاعات مرتبط با بودجه باشد و در صدر، ذیل یا حاشیه جدول هیچ حکم نمی‌شود، به جزء در مواردی که تبیین سیاست‌های اجرایی بودجه، در حدود قانون برنامه پنج ساله باشد.</p> <p>دولت مکلف است احکام قوانینی که طی پنج سال منتهی به ارائه لایحه بودجه، به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و برای آن اعتباری پیش‌بینی نکرده است، در جدول جداگانه‌ای به همراه لایحه به مجلس منعکس کند. شاخص‌های عملکرد و اهداف کمی مرتبط با بودجه برنامه‌های قوه مقننه، قوه قضائیه، وزارتخانه‌ها، سازمان‌های مستقلی که عالی‌ترین مقام آن را رئیس‌جمهور منصوب می‌کند، نیروهای مسلح، نهادهای زیر نظر مقام معظم رهبری و نهادهای مصرح در قانون اساسی، ضمن انطباق با قوانین بالادستی باید به لایحه بودجه ضمیمه شود.</p> <p>هیئت‌رئیس‌ه موظف است پس از وصول لایحه بودجه، بلافاصله آن را برای اطلاع نمایندگان در سامانه «قانونگذاری و نظارت مجلس» بارگذاری کند و هم‌زمان به کمیسیون تلفیق بودجه و کمیسیون‌های تخصصی مربوط ارجاع نماید. کمیسیون تلفیق موظف است ظرف سه روز گزارش خود را در مورد رد یا تأیید کلیات لایحه، به هیئت‌رئیس‌ه مجلس ارسال کند. رسیدگی به کلیات لایحه در صحن علنی مجلس، مطابق بند</p>	<p>تکمیلی با خطرانی مانند وجود خلأ قانونی همراه است. طرح پیشنهادی موجود با هدف جبران کاستی‌های فرایند فعلی تدوین شده و موفق به رفع مواردی از آنها شده است. البته برخی نکات در این طرح مغفول مانده که لازم به اصلاح است. لذا با تصویب کلیات مصوبه کمیسیون مشروط به ۱. برخی اصلاحات در متن مصوبه و ۲. فراهم شدن مقدمات اجرایی آن با تعیین تکلیف مجموعه احکام فعلی قانون بودجه (تا قبل از شروع بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۵) موافقت می‌شود.</p>					<p>الزامی است. در جداول فقط عناوینی قابل طرح است که در قوانین مصوب از جمله قانون برنامه پنج ساله‌ای که در حال اجراست، به بودجه‌های سنواتی احاله شده یا برش یک ساله از آن برنامه باشد.</p> <p>جداول لایحه و مصوبه مجلس باید حاوی استناد قانونی، موضوع، ردیف، رقم و سایر اطلاعات مرتبط با بودجه باشد و در صدر، ذیل یا حاشیه جدول هیچ حکم نمی‌شود، به جزء در مواردی که تبیین سیاست‌های اجرایی بودجه، در حدود قانون برنامه پنج ساله باشد.</p> <p>دولت مکلف است احکام قوانینی که طی پنج سال منتهی به ارائه لایحه بودجه، به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و برای آن اعتباری پیش‌بینی نکرده است، در جدول جداگانه‌ای به همراه لایحه به مجلس منعکس کند. شاخص‌های عملکرد و اهداف کمی مرتبط با بودجه برنامه‌های قوه مقننه، قوه قضائیه، وزارتخانه‌ها، سازمان‌های مستقلی که عالی‌ترین مقام آن را رئیس‌جمهور منصوب می‌کند، نیروهای مسلح، نهادهای زیر نظر مقام معظم رهبری و نهادهای مصرح در قانون اساسی، ضمن انطباق با قوانین بالادستی باید به لایحه بودجه ضمیمه شود.</p> <p>هیئت‌رئیس‌ه موظف است پس از وصول لایحه بودجه، بلافاصله آن را برای اطلاع نمایندگان در سامانه «قانونگذاری و نظارت مجلس» بارگذاری کند و هم‌زمان به کمیسیون تلفیق بودجه و کمیسیون‌های تخصصی مربوط ارجاع نماید. کمیسیون تلفیق موظف است ظرف سه روز گزارش خود را در مورد رد یا تأیید کلیات لایحه، به هیئت‌رئیس‌ه مجلس ارسال کند. رسیدگی به کلیات لایحه در صحن علنی مجلس، مطابق بند</p>



متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	ارجاع به کمیسیون	موافق به شرط اصلاح	مخالف	موافق	مصوبه کمیسیون
<p>قضائیه، وزارتخانه‌ها، سازمان‌های مستقلی که عالی‌ترین مقام آن را رئیس‌جمهور منصوب می‌کند، نیروهای مسلح، نهادهای زیر نظر مقام معظم رهبری و نهادهای مصرح در قانون اساسی، ضمن انطباق با قوانین بالادستی باید به لایحه بودجه ضمیمه شود.</p> <p>هیئت‌رئیسسه موظف است پس از وصول لایحه بودجه، بلافاصله آن را برای اطلاع نمایندگان در سامانه «قانونگذاری و نظارت مجلس» بارگذاری کند و هم‌زمان به کمیسیون تلفیق بودجه و کمیسیون‌های تخصصی مربوط ارجاع نماید. کمیسیون تلفیق موظف است ظرف سه روز گزارش خود را در مورد رد یا تأیید کلیات لایحه، به هیئت‌رئیسسه مجلس ارسال کند. رسیدگی به کلیات لایحه در صحن علنی مجلس، مطابق بند «ج» ماده (۱۰۸) این قانون انجام می‌شود. در جلسه رسیدگی به کلیات بعد از گزارش کمیسیون تلفیق، گزارش کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات در مورد کلیات به مدت ۱۰ دقیقه استماع می‌شود.</p> <p>چنانچه کلیات لایحه به تصویب مجلس نرسد، دولت موظف است ظرف پنج روز لایحه را با اصلاحات انجام شده مجدداً به مجلس تقدیم کند. اگر کلیات لایحه بودجه دوباره به تصویب نرسید، فرایند اعاده به دولت تکرار می‌شود. کمیسیون تلفیق پس از دریافت لایحه اصلاح شده، از زمان وصول حداکثر دو روز فرصت دارد تا گزارش جدید رسیدگی به کلیات را به مجلس ارائه کند.</p> <p>در صورتی که کلیات لایحه به تصویب مجلس برسد، به کمیسیون‌های تخصصی مربوط ارجاع می‌شود. نمایندگان از زمان تصویب کلیات پنج روز فرصت دارند تا پیشنهادهای خود را در سامانه ثبت کنند، سپس هر کمیسیون موظف است ضمن اطلاع‌رسانی به نمایندگان پیشنهاد دهنده، حداکثر ظرف پنج روز به پیشنهادهای نمایندگان رسیدگی و گزارش کمیسیون مربوط را به کمیسیون تلفیق ارسال کند.</p> <p>کمیسیون تلفیق موظف است، ظرف مدت ۱۰ روز به پیشنهادهای واصله از کمیسیون‌ها رسیدگی کند و گزارش آن را در سامانه بارگذاری کند. فرصت کمیسیون تلفیق فقط برای یکبار و حداکثر تا پنج روز قابل تمدید است.</p> <p>کمیسیون تلفیق به ترتیب به پیشنهادهای مربوط به جداول الزامات منابع و ارقام آن و جداول الزامات مصارف و ارقام آن رسیدگی می‌کند. پس از بارگذاری گزارش کمیسیون تلفیق، کمیسیون‌ها و نمایندگان می‌توانند ظرف سه</p>						<p>«ج» ماده (۱۰۸) این قانون انجام می‌شود. در جلسه رسیدگی به کلیات بعد از گزارش کمیسیون تلفیق، گزارش کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات در مورد کلیات به مدت ۱۰ دقیقه استماع می‌شود.</p> <p>چنانچه کلیات لایحه به تصویب مجلس نرسد، دولت موظف است ظرف پنج روز لایحه را با اصلاحات انجام شده مجدداً به مجلس تقدیم کند. اگر کلیات لایحه بودجه دوباره به تصویب نرسید، فرایند اعاده به دولت تکرار می‌شود. کمیسیون تلفیق پس از دریافت لایحه اصلاح شده، از زمان وصول حداکثر دو روز فرصت دارد تا گزارش جدید رسیدگی به کلیات را به مجلس ارائه کند.</p> <p>در صورتی که کلیات لایحه به تصویب مجلس برسد، به کمیسیون‌های تخصصی مربوط ارجاع می‌شود. نمایندگان از زمان تصویب کلیات پنج روز فرصت دارند تا پیشنهادهای خود را در سامانه ثبت کنند، سپس هر کمیسیون موظف است ضمن اطلاع‌رسانی به نمایندگان حداکثر ظرف پنج روز به پیشنهادهای نمایندگان رسیدگی و گزارش کمیسیون مربوط را به کمیسیون تلفیق ارسال کند.</p> <p>کمیسیون تلفیق موظف است، ظرف مدت ۱۰ روز به پیشنهادهای واصله از کمیسیون‌ها رسیدگی کند و گزارش آن را در سامانه بارگذاری کند. فرصت کمیسیون تلفیق فقط برای یکبار و حداکثر تا پنج روز قابل تمدید است.</p> <p>کمیسیون تلفیق به ترتیب به پیشنهادهای مربوط به جداول الزامات منابع و ارقام آن و جداول الزامات مصارف و ارقام آن رسیدگی می‌کند. پس از بارگذاری گزارش کمیسیون تلفیق، کمیسیون‌ها و نمایندگان می‌توانند ظرف سه</p>



متن اصلاحی	اظهاری نظر کارشناسی	ارجاع به کمیسیون	موافق به شرط اصلاح	مخالف	موافق	مصوبه کمیسیون
<p>سپس هر کمیسیون موظف است ضمن اطلاع رسانی به نمایندگان پیشنهاددهنده، حداکثر ظرف پنج روز به پیشنهادهای نمایندگان رسیدگی و گزارش کمیسیون مربوط را به کمیسیون تلفیق ارسال کند. کمیسیون تلفیق موظف است، ظرف مدت ۱۰ روز به پیشنهادهای واصله از کمیسیونها رسیدگی کند و گزارش آن را در سامانه بارگذاری کند. فرصت کمیسیون تلفیق فقط برای یکبار و حداکثر تا پنج روز قابل تمدید است. کمیسیون تلفیق به ترتیب به پیشنهادهای مربوط به جداول الزامات منابع و ارقام آن و جداول الزامات مصارف و ارقام آن رسیدگی می کند. پس از بارگذاری گزارش کمیسیون تلفیق، کمیسیونها و نمایندگان می توانند ظرف سه روز پیشنهادهای خود را در سامانه ثبت کنند.</p> <p>در صحن علنی، گزارش کمیسیون تلفیق به ترتیب جداول الزامات منابع و ارقام آن، سپس جداول الزامات مصارف و ارقام آن رسیدگی می شود. پس از اتمام بخش منابع در صورت تغییر ارقام گزارش، کمیسیون تلفیق حداکثر سه روز فرصت دارد تا تغییرات مذکور را در جداول مصارف اعمال و گزارش جدید را بارگذاری کند. نمایندگان حداکثر بیست و چهار ساعت فرصت دارند تا پیشنهادهای خود را در مورد گزارش جدید کمیسیون تلفیق ثبت کنند.</p> <p>در زمان رسیدگی به گزارش کمیسیون تلفیق در صحن علنی، ردیفهای الزامات منابع و مصارف به صورت مستقل و جداگانه ماهیت مستقل دارد، هر جدول به طور مجزا مورد رسیدگی قرار می گیرد و با توضیح سخنگوی کمیسیون تلفیق حداکثر به مدت پنج دقیقه، دو مخالف، دو موافق، نماینده دولت و سخنگوی کمیسیون تلفیق هر کدام حداکثر سه دقیقه رأی گیری به عمل می آید، چنانچه گزارش کمیسیون تلفیق در هر مورد به تصویب نرسد، پیشنهادها کمیسیونها و سپس نمایندگان به ترتیب بازگشت به لایحه، حذف و اصلاح مطرح می شود و پس از توضیح نماینده پیشنهاددهنده، یک نفر مخالف، یک نفر موافق، نماینده دولت و سخنگوی کمیسیون تلفیق هر یک به مدت حداکثر سه دقیقه رأی گیری می شود. پس از اتمام رسیدگی به پیشنهادها، مجدداً اصل آن با اعمال تغییرات مصوب، به رأی گذاشته می شود. اگر در این مرحله اصل رأی نیارود، برای بررسی بیشتر به کمیسیون تلفیق ارجاع می شود، کمیسیون تلفیق موظف است حداکثر ظرف دو</p>						<p>روز پیشنهادهای خود را در سامانه ثبت کنند.</p> <p>در صحن علنی، گزارش کمیسیون تلفیق به ترتیب جداول الزامات منابع و ارقام آن، سپس جداول الزامات مصارف و ارقام آن رسیدگی می شود. پس از اتمام بخش منابع در صورت تغییر ارقام گزارش، کمیسیون تلفیق حداکثر سه روز فرصت دارد تا تغییرات مذکور را در جداول مصارف اعمال و گزارش جدید را بارگذاری کند. نمایندگان حداکثر بیست و چهار ساعت فرصت دارند تا پیشنهادهای خود را در مورد گزارش جدید کمیسیون تلفیق ثبت کنند.</p> <p>در زمان رسیدگی به گزارش کمیسیون تلفیق در صحن علنی، ردیفهای الزامات منابع و مصارف به صورت مستقل و جداگانه ماهیت مستقل دارد، هر جدول به طور مجزا مورد رسیدگی قرار می گیرد و با توضیح سخنگوی کمیسیون</p>



متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	ارجاع به کمیسیون	موافق به شرط اصلاح	مخالف	موافق	مصوبه کمیسیون
تلفیق حداکثر به مدت پنج دقیقه، دو مخالف، دو موافق، نماینده دولت و سخنگوی کمیسیون تلفیق هر کدام حداکثر سه دقیقه رأی گیری به عمل می آید، چنانچه گزارش کمیسیون تلفیق در هر مورد به تصویب نرسد، پیشنهادهای کمیسیون ها و سپس نمایندگان، با رعایت تبصره «۱» این ماده ، به ترتیب بازگشت به لایحه، حذف و اصلاح مطرح می شود و پس از توضیح نماینده پیشنهاددهنده، یک نفر مخالف، یک نفر موافق، نماینده دولت و سخنگوی کمیسیون تلفیق هر یک به مدت حداکثر سه دقیقه رأی گیری می شود. پس از اتمام رسیدگی به پیشنهادها، مجدداً اصل آن با اعمال تغییرات مصوب، به رأی گذاشته می شود. اگر در این مرحله اصل رأی نیارود، برای بررسی بیشتر به کمیسیون تلفیق ارجاع می شود، کمیسیون تلفیق موظف است حداکثر ظرف دو روز گزارش بخش ارجاع شده را به مجلس ارائه کند. هر بخشی که به کمیسیون ارجاع می شود، نمایندگان دوازده ساعت فرصت دارند تا پیشنهادهای خود را در مورد آن، در سامانه ثبت کنند.						روز گزارش بخش ارجاع شده را به مجلس ارائه کند. هر بخشی که به کمیسیون ارجاع می شود، نمایندگان دوازده ساعت فرصت دارند تا پیشنهادهای خود را در مورد آن، در سامانه ثبت کنند.

۸. پیوست



مصوبه کمیسیون در خصوص طرح اصلاح ماده های (۱۸۰) و (۱۸۲) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی ماده واحده- ماده (۱۸۲) قانون آیین نامه داخلی به شرح زیر اصلاح و تبصره «۲» آن حذف و تبصره های «۱» و «۳» و «۴» ابقا می شود و در تبصره «۵» عبارت: «پانزدهم آبان ماه» به «پانزدهم آذرماه» تغییر می کند و تبصره «۲» ماده (۱۸۰) این قانون، حذف می شود. ماده (۱۸۲)- دولت مکلف است ماده واحده لایحه بودجه سالیانه کل کشور را به صورت برنامه محور، حاوی برنامه های اجرایی و اهداف کمی؛



از جمله ترازهای عملیاتی، سرمایه‌ای و مالی صرفاً در قالب جداول کلان و تفصیلی به تفکیک جداول الزامات منابع و ارقام آن و جداول الزامات مصارف و ارقام آن، به همراه نسخه الکترونیکی با قابلیت خوانش و ویرایش رایانه‌ای حداکثر تا اول دی ماه هر سال، به مجلس شورای اسلامی تقدیم کند.

ارائه جدول فروض بر آورد منابع و مصارف به همراه لایحه بودجه الزامی است. در جداول فقط عناوینی قابل طرح است که در قوانین مصوب از جمله قانون برنامه پنج‌ساله‌ای که در حال اجراست، به بودجه‌های سنواتی احاله شده یا برش یک‌ساله از آن برنامه باشد.

جداول لایحه و مصوبه مجلس باید حاوی استناد قانونی، موضوع، ردیف، رقم و سایر اطلاعات مرتبط با بودجه باشد و در صدر، ذیل یا حاشیه جداول هیچ حکم یا توضیحی درج نمی‌شود، به جزء در مواردی که تبیین سیاست‌های اجرایی بودجه، در حدود قانون برنامه پنج‌ساله باشد. دولت مکلف است احکام قوانینی که طی پنج سال منتهی به ارائه لایحه بودجه، به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و برای آن اعتباری پیش‌بینی نکرده است، در جدول جداگانه‌ای به همراه لایحه به مجلس منعکس کند.

شاخص‌های عملکرد و اهداف کمی مرتبط با بودجه برنامه‌های قوه مقننه، قوه قضائیه، وزارتخانه‌ها، سازمان‌های مستقلی که عالی‌ترین مقام آن را رئیس‌جمهور منصوب می‌کند، نیروهای مسلح، نهادهای زیر نظر مقام معظم رهبری و نهادهای مصرح در قانون اساسی، ضمن انطباق با قوانین بالادستی باید به لایحه بودجه ضمیمه شود.

هیئت‌رئیس موظف است پس از وصول لایحه بودجه، بلافاصله آن را برای اطلاع نمایندگان در سامانه «قانونگذاری و نظارت مجلس» بارگذاری کند و هم‌زمان به کمیسیون تلفیق بودجه و کمیسیون‌های تخصصی مربوط ارجاع نماید. کمیسیون تلفیق موظف است ظرف سه روز گزارش خود را در مورد رد یا تأیید کلیات لایحه، به هیئت‌رئیس مجلس ارسال کند.

رسیدگی به کلیات لایحه در صحن علنی مجلس، مطابق بند «ج» ماده (۱۰۸) این قانون انجام می‌شود. در جلسه رسیدگی به کلیات بعد از گزارش کمیسیون تلفیق، گزارش کمیسیون برنامه و محاسبات در مورد کلیات به مدت ۱۰ دقیقه استماع می‌شود.

چنانچه کلیات لایحه به تصویب مجلس نرسد، دولت موظف است ظرف پنج روز لایحه را با اصلاحات انجام شده مجدداً به مجلس تقدیم کند. اگر کلیات لایحه بودجه دوباره به تصویب نرسید، فرایند اعاده به دولت تکرار می‌شود. کمیسیون تلفیق پس از دریافت لایحه اصلاح شده، از زمان وصول حداکثر دو روز فرصت دارد تا گزارش جدید رسیدگی به کلیات را به مجلس ارائه کند.

در صورتی که کلیات لایحه به تصویب مجلس برسد، به کمیسیون‌های تخصصی مربوط ارجاع می‌شود. نمایندگان از زمان تصویب کلیات پنج روز فرصت دارند تا پیشنهادهای خود را در سامانه ثبت کنند، سپس هر کمیسیون موظف است ضمن اطلاع‌رسانی به نمایندگان پیشنهاددهنده، حداکثر ظرف پنج روز به پیشنهادهای نمایندگان رسیدگی و گزارش کمیسیون مربوط را به کمیسیون تلفیق ارسال کند.

کمیسیون تلفیق موظف است، ظرف مدت ۱۰ روز به پیشنهادهای واصله از کمیسیون‌ها رسیدگی کند و گزارش آن را در سامانه بارگذاری کند. فرصت کمیسیون تلفیق فقط برای یک‌بار و حداکثر تا پنج روز قابل تمدید است.

کمیسیون تلفیق به ترتیب به پیشنهادهای مربوط به جداول الزامات منابع و ارقام آن و جداول الزامات مصارف و ارقام آن رسیدگی می‌کند. پس از بارگذاری گزارش کمیسیون تلفیق، کمیسیون‌ها و نمایندگان می‌توانند ظرف سه روز پیشنهادهای خود را در سامانه ثبت کنند.

در صحن علنی، گزارش کمیسیون تلفیق به ترتیب جداول الزامات منابع و ارقام آن، سپس جداول الزامات مصارف و ارقام آن رسیدگی می‌شود. پس از اتمام بخش منابع در صورت تغییر ارقام گزارش، کمیسیون تلفیق حداکثر سه روز فرصت دارد تا تغییرات مذکور را در جداول مصارف اعمال و گزارش جدید را بارگذاری کند. نمایندگان حداکثر بیست و چهار ساعت فرصت دارند تا پیشنهادهای خود را در مورد گزارش جدید کمیسیون تلفیق ثبت کنند.

در زمان رسیدگی به گزارش کمیسیون تلفیق در صحن علنی، ردیف‌های الزامات منابع و مصارف به صورت مستقل و جدالی که ماهیت مستقل دارد، هر جدول به طور مجزا مورد رسیدگی قرار می‌گیرد و با توضیح سخنگوی کمیسیون تلفیق حداکثر به مدت پنج دقیقه، دو مخالف، دو



موافق، نماینده دولت و سخنگوی کمیسیون تلفیق هر کدام حداکثر سه دقیقه رأی‌گیری به عمل می‌آید، چنانچه گزارش کمیسیون تلفیق در هر مورد به تصویب نرسد، پیشنهادهای کمیسیون‌ها و سپس نمایندگان به ترتیب بازگشت به لایحه، حذف و اصلاح مطرح می‌شود و پس از توضیح نماینده پیشنهاددهنده، یک نفر مخالف، یک نفر موافق، نماینده دولت و سخنگوی کمیسیون تلفیق هر یک به مدت حداکثر سه دقیقه رأی‌گیری می‌شود. پس از اتمام رسیدگی به پیشنهادهای مجدداً اصل آن با اعمال تغییرات مصوب، به رأی گذاشته می‌شود. اگر در این مرحله اصل رأی نیاورد، برای بررسی بیشتر به کمیسیون تلفیق ارجاع می‌شود، کمیسیون تلفیق موظف است حداکثر ظرف دو روز گزارش بخش ارجاع شده را به مجلس ارائه کند. هر بخشی که به کمیسیون ارجاع می‌شود، نمایندگان دوازده ساعت فرصت دارند تا پیشنهادهای خود را در مورد آن، در سامانه ثبت کنند.

منابع و مأخذ



- [۱] محمد مهدی، ج، بررسی تجربه بودجه‌ریزی دومرحله‌ای در تصویب قانون بودجه ۱۴۰۳.
- [۲] برزگر خسروی، م، اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح الحاق یک تبصره به ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی». ۱۴۰۱.
- [۳] برزگر خسروی، م، اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح اصلاح موادی از قانون آیین‌نامه داخلی مجلس» (ویرایش دوم).

گزیده سیاستی

مصوبه کمیسیون آیین‌نامه داخلی مجلس در خصوص طرح اصلاح ماده (۱۸۲) آیین‌نامه داخلی مجلس با هدف جلوگیری از درج احکام غیر بودجه‌ای و غیر ضروری و همچنین کوتاه کردن زمان بررسی بودجه ارائه شده و مشروط به انجام برخی اصلاحات و فراهم شدن مقدمات اجرایی با تعیین تکلیف احکام فعلی قانون بودجه، می‌تواند مورد پذیرش قرار گیرد.



مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۲۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir